

EL TRACTAMENT DEL CONFLICTE BASC ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESTATALS EN EL PERÍODE DEMOCRÀTIC

Seminari Univ. Catalana d'Estiu. 2001

Lluís Català

És evident que els mitjans de comunicació han jugat un paper clau en la definició dels termes del conflicte basc i inclús en les línies a seguir per part dels actors implicats. Hui en dia és innegable el poder que els grups mediàtics han acumulat i que aquests no renunciïn a exercir la seua influència defenent interessos concrets i la ideologia que hi ha darrere dels individus i grups que encarnen eixos interessos. Grups mediàtics, grups empresarials, grups polítics... formen una perfecta trama que dóna coherència, ordre i sentit a la nostra societat, però deixa a importants sectors de la mateixa sense veu i sense capacitat de decisió: el que és bo o dolent, el que es pot fer i el que no, allò que s'ha de dir i allò que ni s'ha d'esmentar, ens ve determinat per eixes estructures de poder dins les quals els mitjans de comunicació juguen un paper essencial.

Dins aquest panorama, reclamar objectivitat en el tractament informatiu sembla una quimera, però això no ens pot impedir l'intent d'endevinar quina és la realitat; i dic endevinar perquè també és cert que la realitat o la veritat són nebuloses de difícil definició i si estem convençuts d'encertar la diana amb la nostra perícia hem de trobar ràpidament el conill blanc que ens indique la sortida del país de les Meravelles. De tota manera, l'objectiu més plausible per a uns humils espectadors com nosaltres i amb la premissa que la veritat és de difícil concreció, serà intentar destapar certes manipulacions i excessos informatius.

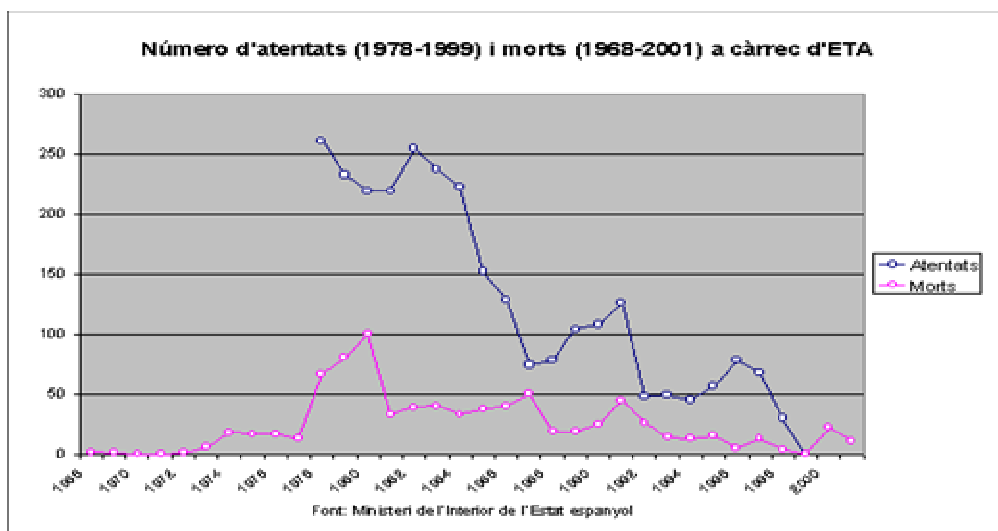
Amb aquesta xicoteta introducció, anem a acotar l'objecte del seminari. En primer lloc, el tema, que ja hem avançat amb el títol del seminari, ens situa geogràficament al País Basc o Euskal Herria, i temporalment al període que comprèn des de les primeres eleccions l'any 1977 fins l'actualitat, encara que els últims anys tindran una atenció primordial, perquè la influència mediàtica ha tingut un pes major.

En segon lloc, aquest seminari s'emmarca dins un treball de major extensió que esperem finalitzar l'any vinent i que tindrà un caràcter més exhaustiu. Aquí tractarem amb les dades de la primera aproximació que hem fet al tema dins el marc de les Jornades sobre el País Basc que el Dpt. de Sociologia II, Psicologia, Comunicació i Didàctica de la Universitat d'Alacant

organitza des de fa dos anys i que intenta recollir totes les veus involucrades en el conflicte. Aquestes fonts documentals emprades són els articles (sobretot) d'opinió en premsa escrita i més concretament en El País i ABC (i en algun cas El Mundo). El per què únicament articles d'opinió en premsa escrita s'explica per la necessitat d'acotar el material i per la major càrrega valorativa d'aquests tipus d'articles que augmenta les seues possibilitats manipuladores. I el per què d'eixos dos mitjans també ens remet a les necessitats de limitar la quantitat de documentació (en aquesta primera fase del treball) i també a l'interès que per a nosaltres té una visió des dels periòdics de Madrid; és una visió des del centre amb influència sobre tot l'Estat, són dos periòdics que han tingut presència des de la data de partida escollida (no seria el cas d'El Mundo, però el farem servir, com hem esmentat, en alguna ocasió) i tenen signes polítics diferents: El País representa el centre-esquerra estatal i ABC els sectors més conservadors de l'Estat.

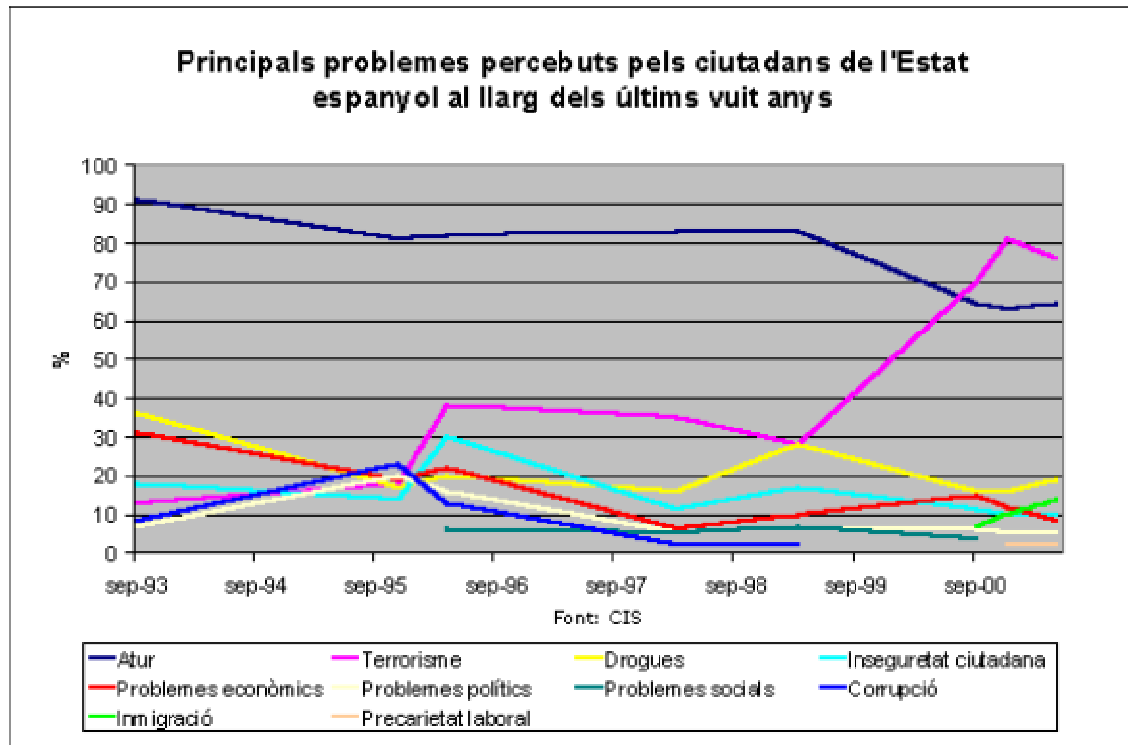
Dit açò sols em queda demanar disculpes per l'absència d'articles de certes dates, que és degut a dos circumstàncies: la pobresa de l'hemeroteca universitària i les interminables obres de reestructuració de la Biblioteca Municipal d'Alacant que impedeixen l'accés a periòdics previs a 1994.

Abans de vore en detall el que es diu a la premsa escrita de Madrid sobre el conflicte basc, anem a reflexionar sobre algunes dades. Primer vegem l'evolució del número de morts en atemptats d'ETA des de la seua creació.

Tot i els alts i baixos, la tendència clara és al descens de l'activitat d'ETA, especialment a partir de meitat dels 80 en què no es torna a superar els 50 morts ni les 150 accions armades per any, i més encara des de 1991 en què no es tornarà a aplegar als 30 morts.

Ara vegem una interessant gràfica elaborada a partir de dades dels baròmetres del *Centro de Investigaciones Sociológicas* (CIS):

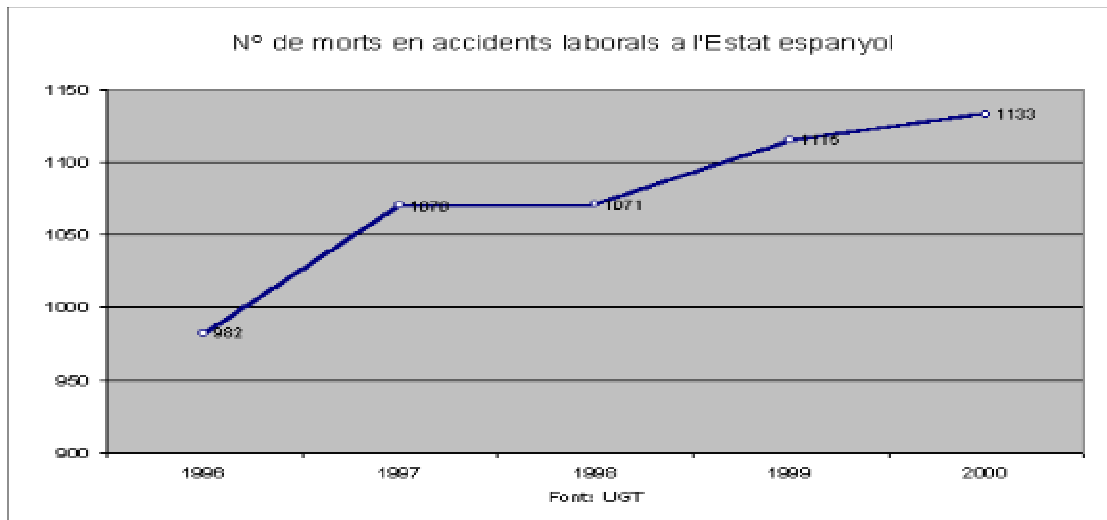

Donant per suposat l'aproximació de les dades a la realitat, veiem com, tot i la disminució de l'activitat armada, el *terrorisme*, al llarg de la dècada dels 90, i sobretot ja en el 2000 ha anat configurant-se com el principal problema percebut pels ciutadans de l'Estat espanyol. Eixe any 2000 és el primer en què el *terrorisme* supera a l'atur com a problema principal. De la mateixa manera, podem veure com altres problemes (econòmics, polítics, socials, o corrupció) han anat perdent el seu pes, mentre que altres, també com el *terrorisme* de forta influència mediàtica, com ara la immigració, dupliquen el seu percentatge en menys d'un any, passant al quart lloc del rànquing de problemes. La precarietat laboral, un dels més greus problemes de l'Estat, mai ha superat el 2%.

Per la seqüència dels esdeveniments, sembla que ha influït més la ruptura de la treva d'ETA que l'efecte Ermua¹. També el bon moment econòmic fa que altres problemes (atur, problemes socials, polítics...) no estiguen presents en la ment dels ciutadans.

¹ El segrestament i execució de Miguel Ángel Blanco Garrido va esdevenir a juliol de 1997.

De tota manera, i encara que siga difícil de mesurar, la influència mediàtica en la centralitat del *terrorisme* segurament ha segut notable. El número de titulars, articles, espais televisius, etc. dedicats a ETA, lluny de minvar pel descens de la seua presència, ha anat augmentant. Abans de continuar amb el nostre argument vegem altra gràfica que en principi no té res a veure amb el que estem parlant, però que recolzarà la nostra hipòtesi:

Veiem com i tot i parlar-se de majors controls i mesures per part de l'Administració i dels empresaris, el número de morts en accidents laborals ha anat incrementant-se en els últims anys. La intencionalitat de la comparació entre aquests morts i els d'ETA està fora de tot dubte, però si ens oblidem de les circumstàncies en què es produeixen, la comparació cobra el seu sentit. És a dir, no podem comparar un mort per ETA, que té uns responsables clars darrere, amb uns morts per accident, perquè aquestes darreres defuncions es produeixen de manera "fortuïta". Ara bé, com en les morts d'ETA, en les morts per accident laboral hi ha responsables encara que siga de manera indirecta, i allò més greu és que eixos responsables són els governants i les patronals. Es tracta, en definitiva, d'un peculiar cas de violència estructural, en el sentit que no es posen les mesures adequades per a que açò no succeeixi, i les escasses voltes que es parla d'aquest tema se sol emfatitzar la irresponsabilitat dels treballadors, que no volen complir les mesures de seguretat, perquè els resulta incòmode. I per al que ací ens pertoca, és a dir, informativament, supose que ningú tindrà cap dubte de quin problema genera major quantitat de notícies: els 9 morts per any d'ETA en l'últim quinquenni generen unes 100 vegades més informació que els 1074 morts en accidents laborals (sense contar els 700.000 accidents amb baixa laboral o els 11.000 accidents molt greus que es produeixen per any). Totes les vides tenen el seu valor, però en l'espai mediàtic (i per extensió en l'agenda política) sembla que algunes en tinguen més que altres.

El que ací mantenim és que els temes que realment afecten els ciutadans (precarietat laboral, futur de les pensions, habitatge, seguretat laboral) s'obvien en un pacte de silenci que dificulta el seu tractament com a assumptes prioritaris. La població no aplega a percebre amb nitidesa que a nivell social i pel que fa als drets dels treballadors estem vivint un retrocés greu i que pot ser irreversible. Mentre, amb l'ajut de la premsa, indicacions clares del Partit Popular i la complicitat del PSOE, el primer problema de l'Estat és el terrorisme (hi ha declaracions d'Aznar, Mayor Oreja, Rajoy, Almunia o Zapatero situant aquest problema com a prioritat), problema que afecta a un sector de població concret (encara que, per cert, una de les manipulacions més greus és la que ens vol fer creure que tots els ciutadans de l'Estat som objectiu d'ETA).

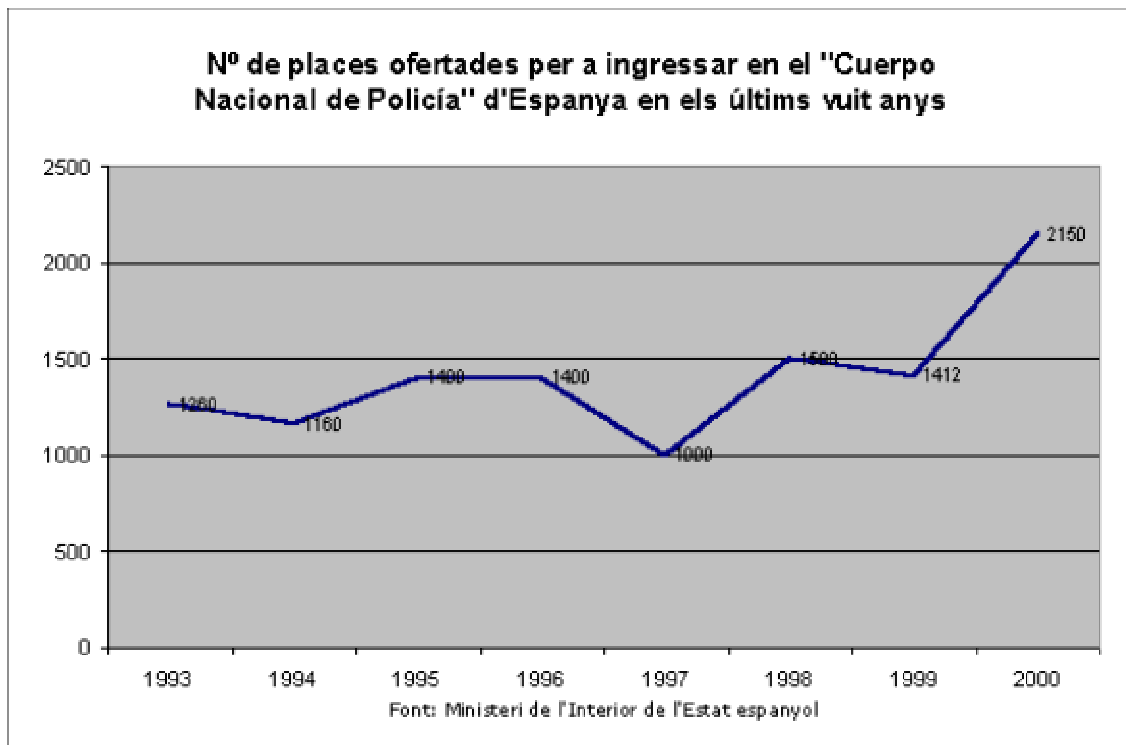
Per què l'interès en situar el terrorisme com a principal problema de l'Estat? Algunes possibilitats són les següents:

- Cortina de fum: desviació de l'atenció que s'hauria de donar a altres problemes que podrien crear una conflictivitat social perjudicial per a l'Estat i el capital
- Autodefensa: alguns dels sectors directament amenaçats per ETA són els que conformen les estructures de poder (forces de seguretat de l'Estat, governants, mitjans de comunicació, patronal...)².
- Límits als projectes alternatius: mentre el tema basc estiga condicionat per la presència d'ETA (que és plenament perceptible, però que ha perdut gran part de la seua força) l'Estat espanyol té una magnífica excusa per a rebutjar de pla qualsevol iniciativa que qüestione l' statu quo constitucional (el cas de Lizarra va ser un exemple ben il·lustratiu en aquest sentit). Es tracta de vincular terrorisme amb nacionalisme (el no espanyol, clar) per a preservar el model d'Estat.
- Extensió policial: l'amenaça terrorista s'ha utilitzat com a excusa per a incrementar el nombre d'unitats de les forces de seguretat de l'Estat en totes les comunitats autònomes, no sols a Euskal Herria, i no només en les forces dedicades a la lluita antiterrorista. L'ONG *Grupo de Estudios Estratégicos* (GEES)³, que es dedica als estudis sobre defensa i seguretat manté que el número d'efectius a l'Estat és excessiu i que no hi ha cap raó per a l'actual tendència inflacionista. Tot i això

² Els individus considerats com a objectiu d'ETA i que s'arreplega en diferents documents de l'organització armada són: forces de seguretat, polítics que representen els interessos de l'Estat espanyol i del capital, empresaris, jutges i fiscals, funcionaris de presons i periodistes significats pel seu atac al món abertzale.

³ GEES, 2000.

l'any 1999 els pressupostos per a la policia havien augmentat un 14% passant a la vertiginosa xifra de 251.000 milions de pessetes de pressupost policial, i el número de policies va incrementant-se, mentre la resta dels cossos funcionaris (educació, sanitat, etc.) van retallant-se (es creen menys places que les baixes que es produeixen per jubilacions o defuncions, i tampoc les places contractuals augmenten excessivament). La següent gràfica ens il·lustra un poc açò darrer:

Evolució del tractament informatiu del conflicte. Fases històriques.

És el moment ara de vore amb detall com ha evolucionat informativament el conflicte, tenint present la qüestió bàsica que és l'augment informatiu inversament proporcional als efectes del conflicte: des del 77 ha anat incrementant-se el número de notícies i la importància d'aquestes tot i anar disminuint el número de víctimes i atemptats⁴.

Ens guiarem pel que anomenarem "Fases històriques d'ETA en funció del seu recolzament popular", que és una elaboració a partir d'una primera aproximació de Gurutz Jauregi també acceptada per altres autors⁵. La denominació de les fases, però, es refereix al recolzament-rebuig a l'Estat espanyol, no a EH.

⁴ A la intensa activitat d'ETA a finals dels 70 i principis dels 80, cal afegir els 58 morts a càrrec de la Alianza Apostólica Anticomunista (Triple A), Batallón Vasco-Español (BVE) i els Grupos Armados de Liberación (GAL), situació que en els paràmetres actuals ens faria parlar d'un autèntic estat de guerra. En l'actualitat cap d'aquests grups ultradretans vinculats en molts casos a l'Estat està en actiu.

⁵ Veure ELORZA, Antonio -coord.- (2000).

FASES HISTÒRIQUES D'ETA EN FUNCIÓ DEL SEU RECOLZAMENT POPULAR

FASE	DENOMINACIÓ	PERÍODE	ESDEVENIMENT INFLEXIU	DATA CLAU
1ª	Recolzament explícit	Fundació d'ETA-1977	Inici de la transició pactada. Primeres eleccions lliures	15-VI-1977
2ª	Recolzament implícit	1978-1981	Colp d'Estat	23-II-1981
3ª	Indiferència	1981-1986	Execució de Dolores González Katarain "Yoyes"	10-IX-1986
4ª	Rebuig implícit	1986-1987	Grans atemptats (Hipercor, Casa Cuartel de Saragossa)	19-VI-1987 11-XII-1987
5ª	Rebuig actiu	1987-1993	Segrest de Julio Iglesias Zamora	5-VII-1993
6ª	Rebuig massiu	1993-1997	Segrest-execució de Miguel Ángel Blanco	10/12-VII-1997
7ª	Absoluta centralitat del conflicte	1997-1998	Acord de Lizarra-Treva unilateral i indefinida d'ETA	12/16-IX-1998
8ª	Indefinició (Treva)	1998-1999	Fi de la treva	28-XI-1999
9ª	Ampliació del rebuig a la resta del nacionalisme	1999-2001	Victòria clara de EAJ/PNB-EA a les eleccions autonòmiques de la CAV.	V-2001
10ª	Redefinició del conflicte	2001-?	Consultes sobre autodeterminació i sobirania (sense caràcter vinculant)?	Abans de 2005?

Anem a fer un repàs breu a les deu fases que hem establert per al nostre anàlisi.

La primera fase "de recolzament explícit" ens remunta al període pre-constitucional, quan ETA està legitimada entre gran part de la població basca i inclús molts sectors a l'Estat espanyol. És el període on, per exemple, es va produir l'atemptat contra Carrero Blanco, que va ser celebrat per pràcticament tota l'oposició al règim.

Durant la segona, alguns sectors van retirant-li el recolzament a ETA, perquè comencen a donar-se altres condicions ben diferents a les que ens tocà patir durant la dictadura. Ja s'ha produït l'escissió més significativa de la història d'ETA (ETAm-ETApM) i el sector *polimili* va buscant una sortida pactada; es veu en l'horitzó la fi de la part més virulenta del conflicte,

tot i ser aquesta la fase més cruenta en quant al nombre de morts. Especialment el sector *militar* i la rama *bereziak* dels *polimilis*, van intensificar la seua activitat per a pressionar al Govern i que invertirà el camí de la transició pactada al País Basc, iniciant un procés d'autodeterminació per a Euskal Herria.

En la tercera fase, disminueix l'activitat fruit de l'abandonament de la via armada per part dels *polimilis* (o la majoria d'ells⁶). La posada en marxa de l'Estatut de Gernika-Lumo i la progressiva normalització de la societat, a banda dels esforços de creació d'un nou escenari de convivència, generen una actitud de certa indiferència envers ETA.

L'execució de *Yoyes* provocarà les primeres mostres de rebuig dins el món abertzale i un important descens de credibilitat per a l'organització armada.

Els grans atemptats de l'any 1987, l'objectiu dels quals era exercir una forta pressió sobre l'Estat en el període de les converses d'Alger, són el detonant per a l'inici d'un rebuig actiu. Naixen els primers moviments pacifistes a Euskal Herria.

La següent etapa, de rebuig massiu, s'inicia amb el Segrest de Julio Iglesias Zamora, i la campanya del llaç blau, que es convertirà en una icona habitual de la lluita contra ETA.

Un pas més enllà en aquest rebuig massiu ve amb la setena fase, encetada pel segrest i execució de Miguel Ángel Blanco Garrido, regidor popular a Ermua, que provoca la mobilització ciutadana més impressionant des de la transició.

L'efecte Ermua, plenament polititzat i capitalitzat pel *Partido Popular*, es veu contrarestat per l'acord de Lizarra i la treva unilateral indefinida d'ETA. S'obri un període de grans expectatives per a la població basca.

La fi de la treva és emprat com a arma política pel PP i gran part dels mitjans de comunicació per a iniciar un atac sense precedents al conjunt del nacionalisme basc.

Finalment, la victòria clara del PNB a les eleccions autonòmiques, avançades per dificultats de governabilitat el present any, suposa el rebuig de la societat basca a la campanya inquisidora de PP, PSOE i els mitjans de comunicació. S'enceta una nova etapa en què el PNB se sent legitimat per a encarar un procés que transcendeix el marc estatutari i anuncia passes en aquesta direcció.

⁶ Encara alguns *polimilis* continuaren l'activitat armada, els anomenats ETA (pm) VIII^a Assemblea. L'any 1984 aquest sector també opta per disoldre's, però torna a haver una altra escissió que es va mantindre en la via armada, la facció ETA (pm) VIII^a Ass. pro KAS (el seu líder més destacat era un tal Arnaldo Otegi), que acabaria poc després integrant-se en ETA (m).

A continuació, seguirem les mateixes fases, però referint-nos a articles d'opinió en els diaris El País, ABC i El Mundo.

Per al període que compren fins l'any 1985 (fases 1^a, 2^a i part de la 3^a) no disposem de còpies d'articles per les raons esmentades en la introducció, però ens consta el seu contingut per una primera aproximació feta abans de la recerca exhaustiva i per algunes dades aportades per diversos autors. Fonamentalment, el que interessa constatar és que tot i ser la fase més virulenta (ja hem fet al·lusió al número d'atemptats i víctimes per una i altra part), el volum de notícies no supera el de fases posteriors. A El País, alguns atemptats ni tan sols sortien i la dedicació al País Basc no era ni molt menys la d'avui en dia. A banda d'això, els articles d'opinió reflectien una disparitat ideològica, política i en quant als mitjans per aconseguir els fins, però buscaven la comprensió de l'adversari polític (en aquest cas el món abertzale), tot i desaprovar les seues accions, i es debatien les possibles solucions polítiques al conflicte, mai es va aplegar en aquells temps a esmentar solucions fonamentalment policials, almenys en El País. Estem parlant d'uns moments en què es produïa una mort cada tres dies...Encara que també és cert que la presència de la Triple A, BVE i els GAL, ajudava a vore el conflicte d'altra manera. No obstant això, a mesura que avançava la dècada dels 80, anava endurint-se el discurs.

La prova la tenim en els articles d'opinió de la següent fase, de rebuig implícit. Trobem diversos articles a El País l'any 1986 (José Antonio Osaba, José Ramón Recalde) parlant sobre la inconveniència de negociar amb ETA i sobre no cedir al xantatge terrorista. Almenys encara es viu un ambient de debat entorn a la negociació, cosa actualment impensable entre els partits majoritaris i la immensa majoria dels mitjans de comunicació. L'assassinat de *Yoyes* és dels primers fets clau que expliquen la progressiva retirada dels recolzaments a ETA i genera una explotació informativa sense precedents en la història del conflicte. Una circumstància destacable també és la constància que encara no es tanquen files de manera clara entorn als abusos policials com ho demostren alguns dels articles que hem pogut repassar.

La següent fase s'iniciava amb l'atemptat etarra que més ha impactat al Principat, el que costava la vida a 18 persones a Hipercor. Una setmana després de l'esclat de la bomba, el tema sembla haver-se esgotat informativament, i només apareixen breus referències. Molt poc s'esmenten les demandes judicials que els familiars de les víctimes anaven a interposar contra El Corte Inglés-Hipercor per ignorar les diverses cridades realitzades pels activistes. I el funeral en memòria de les víctimes només rep mitja pàgina de la secció "Espanya" de El País.

Ja sense comparar amb els temps d'inflació informativa actuals, la dedicació a aquest tema sembla ridícula. A banda d'Hipercor, aquestes dates són les de les negociacions d'Alger; s'incideix molt en l'escassa voluntat d'ETA (que la veritat és que no era molta, sobretot perquè un nou sector anava agafant força front als més conciliadors Txomin o Antxon) i poc en les traves que es posa als interlocutors *abertzales* (deportacions, prohibicions de trasllat al lloc de negociació, exigències difícilment assumibles, etc.).

Un altre esdeveniment clau en la història d'aquest conflicte, ja a la dècada dels 90, és el segrest de Julio Iglesias Zamora, sobretot per l'èxit d'implicació ciutadana aconseguit per la campanya del llaç blau. De tota manera, fins que no es va consolidar aquesta iconografia i la població no es va incorporar a les protestes pel segrest, tampoc el tractament informatiu va ser excessiu. Una setmana després de l'acció contra Iglesias, l'espai que dedicava El País a la notícia era un quart de columna, és a dir, una notícia breu. Els successius segrests, començant pel de Iglesias i continuant amb els de Aldaya, Ortega-Lara o Cosme Delclaux van iniciar l'escalada informativa que no s'ha detés fins l'actualitat. Encara en aquest període (1993-1997) El País es permet llicències com la de l'article de José Miguel de Azaola, de 1994, debatint sobre la conveniència o no de l'autodeterminació ("La paradoja de la autodeterminación vasca"), que és un escrit impensable en "l'era post-Lizarra". El final d'aquesta fase està marcada per la col·laboració PNB-EA-HB-IU amb l'objectiu d'aconseguir l'apropament dels presos a Euskal Herria⁷, i amb això s'inicia una de les campanyes de fustigació política i mediàtic més intenses de la democràcia, especialment pel que fa a PNB i IU. També en aquest període es produeix el cas Elejalde que, tot i les evidències de tortura constatades pels equips mèdics que el varen atendre en el moment de la seua detenció i dos dies després, tots els mitjans de comunicació van transmetre la versió policial de ferides en un atropellament (va ser ingressat amb fractura de quatre vèrtebres i perforació del timpà).

Com ja hem esmentat anteriorment, la mort de M.A. Blanco suposa un pas més enllà en la història del tractament informatiu del conflicte basc. En primer lloc, perquè s'aplega a una saturació informativa sense precedents; en segon perquè es consolida eixa mena de vigilància perenne de tot allò que *Izquierda Unida* i sobretot el PNB diuen o fan; i en tercer, perquè tots els "opinadors" escriuen sobre el País Basc, coneguen o no la seua realitat. En altre article podem vore la reacció de complet rebuig que provoca en un columnista de El País l'emissió d'un programa a l'estranger en què es dona a conèixer l'opinió de l'entorn del MLNV sobre el conflicte; allò més natural és conèixer les veus de totes les parts intervinents si es vol saber el

⁷ La dispersió és una mesura política antiterrorista que nombrosos experts judicials qualifiquen com a inconstitucional.

que està passant, o potser hem de limitar-nos a El País, ABC, PP, PSOE? Els articles criticant l'entesa PNB-HB en certs assumptes són innumerables i la seua capciositat moltes voltes arriba a límits difícilment acceptables. O s'arriba a lectures de la situació com la de J. Álvarez Junco en el seu article "Emoción compartida", que no s'explica com pot haver gent tan tancada de mires per a ser nacionalista, al mateix temps que apel·la a l'espirit nacional... espanyol. Durant un any, el contingut dels articles sobre el País Basc aniran en eixa línia de pressió al PNB, sense que cap altre argument siga ofert a l'opinió pública.

Però en setembre de 1998, mentre El País feia la seua campanya en favor de l'indult a Vera i Barrionuevo, polítics i mitjans de comunicació de l'Estat es veuen sorpresos per l'Acord de Lizarra i l'anunci de la treva d'ETA. En primera instància, i com a inèrcia de la fase anterior, la reacció és de total recel, quan no de rebuig explícit; però l'aparició de veus dins el socialisme que abasten a veure una possibilitat real de sortida al conflicte (Ernest Lluch, Odon Elorza, Margarita Robles, o en certa manera Felipe González, entre altres), farà canviar el discurs del diari madrileny, que mostrava el seu peu canviat compatibilitzant articles totalment en contra amb reportatges com el de Aurora Intxausti (habitual dels reportatges "del costat humà" de El País Semanal), que el dia que es declarava la treva pega un tomb per Euskadi per tal de captar les sensibilitats i es troba una població esperançada amb el nou procés. I també tenim el cas de Imanol Zubero, que fa un article en contra el dia 15 de setembre i altre a favor el dia 18. El canvi d'orientació es confirma el dia 20 gràcies a una enquesta encarregada per El País i que els indica clarament que si no volen perdre popularitat i per tant lectors han de ser més condescendents amb el procés que s'obri. L'actitud tornarà a canviar quan s'acosten les eleccions: s'ha de situar l'Acord com una estratègia electoralista de PNB i EH. En qualsevol cas, durant mesos, el País Basc omplirà entre 4 i 10 pàgines de la secció "España". En ser la treva unilateral, la part que l'ha propiciada, ETA, és la responsable final del seu trencament, i això és indiscutible; però és cert que no va ajudar massa que es detinguera als interlocutors anomenats per l'organització armada. Aquesta notícia, com era lògic, no va tindre un desplegament informatiu desbordant com sí ho han tingut moltes altres notícies sobre el conflicte. Es va ocultar novament la mala predisposició del Govern a negociar.

La ruptura de la treva obri un nou període en què la fustigació de la fase pre-Lizarra torna, agafant ara una intensitat majúscula. Anava a produir-se un àpat informatiu amb els firmants de l'Acord de Lizarra com a menú durant any i mig. A meitat de l'any 2000 s'inicia una forta pressió demanant eleccions anticipades a Ibarretxe, i El País posa la seua pedra amb la

publicació d'enquestes com la del dia 8-X-2000; la manipulació del titular és, senzillament vergonyosa i un insult per als lectors: es diu que el 50% vol un canvi de govern i això es treu de la combinació de diverses respostes a una pregunta que no té res a veure amb l'hipotètica resposta. Ja en el moment de la campanya de les eleccions d'enguany, la consigna és clara: ha d'haver un *lehendakari* no nacionalista i allò contrari seria una catàstrofe; els columnistes s'esforçaran en deixar-ho clar. També vivim en aquestes eleccions l'ocultació de l'enquesta del CIS per part del PP, segurament perquè els resultats no eren els esperables i calia "cuinar-los" una mica.

La victòria del PNB en les eleccions de la CAV posa en evidència tota eixa campanya mediàtica. El País, després d'haver tirat la pedra, amaga la mà amb articles com el de Juan Luis Cebrián, cinc dies després, que suposa una denúncia clara envers el seu periòdic i els demés mitjans de comunicació per una campanya de fustigament orquestrada per ells mateixos. Amb açò s'obri una nova etapa que està marcada per l'anunci per part del PNB de consultes sobre la sobirania i l'autodeterminació sense caràcter vinculant al llarg de la present legislatura. El resultat d'eixes consultes potser marquen una nova etapa.

Hem deixat per al final els articles de l'ABC per la seua peculiaritat. La seua oposició frontal a tot allò que simbolitza el País Basc, i el seu marcat espanyolisme (encara que els nacionalistes són els altres) li atorguen una visió absolutament condicionada i maniquea del conflicte, i això és tan evident que no cal buscar-li tres peus al gat i no ens hem detingut massa en analitzar les opinions que transmeten a la societat per falta de temps. No obstant això, l'interès que puga tindre l'ABC en el seu tractament informatiu del conflicte basc rau en la seua capacitat per a avançar-se als temps i marcar la línia valorativa a la resta dels mitjans de comunicació. Mentre El País és un periòdic que intenta sintonitzar amb les opinions generalitzades i no arrisca massa amb les seues valoracions, l'ABC mai s'ha amagat ideològicament i no busca tindre content a tota la població sinó únicament a la seua fidel clientela. El llenguatge i les actituds que s'han anat consolidant al llarg del conflicte, sempre han segut emprats en primera instància pels columnistes de l'ABC. Al principi, a la resta de l'audiència i els lectors mediàtics moltes aportacions del veterà diari conservador els pot semblar fora de to o massa viscerals, però finalment són adoptades per tothom. És el cas dels insults directes als considerats enemics, l'ús de dualitats amic-enemic, nosaltres-els altres ("demòcratas-violentos", "nacionalistas-constitucionalistas", "estatutistas-separatistas"), l'intent de situar en el mateix plànol a PNB i HB, o d'assenyalar IU com a còmplice... Totes aquestes estratègies mediàtiques solen ser plantejades molt abans per Alfonso Ussía, Jaime Campmany, José M^a

Carrascal, Isabel San Sebastián i Cia. Per exemple, sol ser molt freqüent entre els columnistes d'ABC criticar el nacionalisme en general per a referir-se al nacionalisme basc, però entonar al·leluies per parlar de la "Nación". En general, són articles conciliadors, que contribueixen a la pau, al diàleg i a la convivència en el País Basc...

En definitiva, el conflicte basc està marcadament mediatitzat i això és un dels llasts que condiciona la seua irresolució. Per a finalitzar alguns interrogants al voltant de tot açò:

- Quines serien les conseqüències per al diari Gara si utilitzés un titular com "PP=HP", a l'estil del que efectivament va emprar en certa ocasió Diario 16 ("HB=HP")?
- Per què HB perd legitimitat en no condemnar els atemptats d'ETA i el PSOE no la perd en no condemnar la tortura i mort de Lasa i Zabala o recolzar orgànicament Vera i Barrionuevo?
- Per què no se li exigeix a l'Estat la solució del conflicte?
- S'hauria de processar a Antonio Cuesta per criticar en un llibre⁸ a l'assassinat Fernando Buesa (abans de la seua mort) per la seua actitud davant el sindicat ELA-STV com s'ha fet amb Pepe Rei, director de la revista Ardi Beltza?
- Per què s'insisteix en la connexió històrica de PNB i el món d'ETA i no es fa amb la connexió PSOE-ETA(pm) o la connexió PP-franquisme?
- Sota quins arguments se li vol llevar legitimitat democràtica al nacionalisme basc?
- Per què se li exigeix al PNB que traeixi els seus principis sota l'argument del terrorisme si no ha comès cap delictes d'aquest tipus?
- Per què el PSOE s'escandalitza per la condemna de Vera i Barrionuevo amb una manca de proves concloents si tots els judicis contra activistes d'ETA es desenvolupen d'aquesta manera?
- Per què afecta més a la societat del 2000 deu morts que cent a la del 1980? Som ara més sensibles? Érem uns insensibles abans?
- En definitiva, per què ETA era menys problema quan més matava?

⁸ CUESTA, Antonio (1997).

Bibliografia.

Autoria desconeuguda -però gran part de les fonts citades corresponen al Ministeri de l'Interior de l'Estat espanyol- (2001), *El buscador de terroristas*, en <http://www.angelfire.com/pq/terroristas/historia.htm> .

CIS (2001), *Series històriques del CIS*, Centro de Investigaciones Sociológicas en <http://www.cis.es>

CUESTA MARÍN, Antonio (1997), *Negociación política en Euskal Herria: el camino hacia la paz*, Argitaletxe Hiru, Irun (Gipuzkoa).

EGIDO, José Antonio (1993), *Viaje a la nada. Principio y fin de Euskadiko Ezkerra*, Txalaparta, Tafalla (Nafarroa).

ELORZA DOMÍNGUEZ, Antonio -coord.-, GARMENDIA URDANGARIN, José M^a, JAUREGI BEREZIARTUR, Gurutz & DOMÍNGUEZ IRIBARREN, Florencio (2000), *La historia de ETA*, Temas de Hoy, Madrid.

GARA (1999), *La tregua de ETA*, diario GARA en <http://www.basque-red.net/tregua/>

Grupo de Estudios Estratégicos -GEES- (2000), *La reforma del sistema de seguridad español: principios, estructura y elementos de coordinación*, GEES en <http://www.gees.org/publicaciones/an/an05.html>

LETAMENDIA BELZUNZE, Francisco "Ortzi" (1994), *Historia del nacionalismo vasco y de ETA*, R&B, Donosti.

LETAMENDIA BELZUNZE, Francisco "Ortzi" (1997), *Juego de espejos. Conflictos nacionales centro-periferia*, Trotta, Madrid.

RODRÍGUEZ BORNAETXEA, Fito (1997), *Análisis comparativo de la situación actual en la resolución política de los conflictos vasco e irlandés*, Argitaletxe Hiru, Irun (Gipuzkoa).

SULLIVAN, John (1988), *ETA and Basque Nationalism*, Londres.

VILAR, Pierre (1998), *Cuestión nacional y movimiento obrero*, Argitaletxe Hiru, Irun (Gipuzkoa).

